

DOPOLNJEVANJE SISTEMSKIH MOŽNOSTI ZA UČENCE S POSEBNIMI POTREBAMI V OBDOBJU SREDNJEŠOLSKEGA IZOBRAŽEVANJA

V okviru podprojekta je bilo oblikovano in izvedeno:

- priprava programa **Iz narave v naravo,**
- priprava programa **Skozi veter in vihar in Na valovih vetra.**

Podprojekt je zasnovan na metodi doživljajske pedagogike, ki se vedno pogosteje uporablja tako v institucionalnih kot zunajinstitucionalnih oblikah pomoči otrokom in mladostnikom s težavami v socialni integraciji. Otroci in mladostniki z motnjo v duševnem razvoju seveda pri tem niso izjema. Zato smo poskušali stopiti korak dlje in ta koncept v konkretni obliki povezovati s potrebo otrok z motnjami v duševnem razvoju po druženju z njihovimi vrstniki brez posebnih potreb ter hkrati z vsebinami učnega programa. Metoda doživljajske pedagogike je razpoznavna skozi načrtovane pedagoške aktivnosti in odzvanja doživetja, izkušnje in spoznanja. Merila, ki zagotavljajo kakovost izvajanja projektov, so: značilnosti osebe doživljajskega pedagoga (sposobnost umikanja, popolnost udeležbe, istovetenje z doživljajsko-pedagoškim konceptom, ekološka ozaveščenost in širok spekter specifičnih znanj iz šolskega kurikula ...), obvladanje doživljajsko-pedagoških znanj, pedagoško-psihološka usposobljenost (empatičnost, poslušnost za pogovore, razvit občutek za signale v zvezi s skupinsko dinamičnimi in individualnimi procesi, fleksibilnost, poznavanje posebnosti ciljnih skupin, velik izbor iger, delavnic, vaj in obvladovanje športnih zvrsti), podajanje jasnih neinstitucionalnih vlog, visoka mera varnostne orientacije, veščina vodenja tesnih in intenzivnih odnosov ter dobro uigran tim. Treba je izbrati ustrezen prostor in okolje, kjer bo potekal doživljajsko-pedagoški projekt, ki bo izpeljan v metodičnem zaporedju (priprava, izpeljava, evalvacija).

Oblike dela, ki smo jih razvili skozi podprojekt, omogočajo neslutene možnosti razvijanja uspešnega pedagoškega dela.

Praktična izkušnja oziroma izkustveno učenje, razvijanje psihosocialnih veščin skozi model doživljajske pedagogike omogoča napredovanje mladostnikov na tistih področjih, kjer se v tipičnem »šolskem« in »zavodskem življenju« nimajo možnosti

izraziti. Mladostnikom želimo s tem ponuditi vstop v razburljivo dejavnost, ki jih bo potegnila v krog intenzivnega doživljanja in vzpostavljanja socialnih stikov. S takim načinom se mladostnikom vrne zaupanje vase in v sočloveka, hkrati pa jih prepriča, da jih v življenju čakajo dosegljive in predvsem zanimive izbire. Tako torej spoznajo pomen sodelovanja, zaupanja in premagovanja ovir, hkrati pa uvidijo, da je za prijetno doživljanje treba vložiti tudi nekaj napora. Del našega projekta se odvija na jadraniu, del pa v taboru in gorah.

Po naših izkušnjah je zelo učinkovita in seveda za naše mladostnike tudi zelo privlačna izkušnja, ki jih popelje v svet, kjer vladajo posebne zakonitosti in zelo intenzivni medsebojni odnosi; ti lahko naše mladostnike v zelo kratkem času naučijo veliko socialnih veščin, ki jih lahko s pridom uporabijo v vsakdanjem življenju.

S pomočjo tega pa si pridobijo tudi čisto konkretne izkušnje s področja naravoslovja, ki jim bodo prišle prav pri usvajanju šolskega programa.

Seveda je v tej dejavnosti skrito še mnogo ciljev, ki jih dosegajo udeleženci, pri tem pa je pomembno njihovo sodelovanje s spremljajočimi vzgojitelji, kajti ravno odnos, ki se vzpostavi med njimi, daje projektu visoko vrednost in je tudi eden izmed glavnih temeljev doživljajske pedagogike in hkrati glavno gonilo, ki poveže ter zgradi zaupanje. V poznejšem obdobju – med štirimi stenami ustanove – daje zaupanje vzgojitelju veliko večjo možnost delovanja. Odnos, ki se zgradi v takih okoliščinah, premaga ovire in pokaže na vzajemnost odnosa; prav toliko, kolikor se je mladostnik sposoben naučiti od svojega vzgojitelja, se vzgojitelj nauči od njega. Tak odnos ne gradi na avtoriteti, ampak na medsebojnem spoštovanju.

Medsebojno zaupanje se še okrepi pri nepredvidljivih dogodkih, ki se dogajajo v izoliranih nešolskih okoljih, kakršna je barka. Ti dogodki lahko udeležence med seboj še bolj povežejo. Udeleženci skupaj premagujejo težave, strahove in nove in nove situacije, ki od njih vedno znova zahtevajo odziv in delovanje. Združiti morajo svoje moči, pri tem pa so potisnjeni v najbolj naravno in seveda najučinkovitejšo obliko timskega dela. Težave posameznika tukaj niso več pomembne, kajti vsi imajo pred seboj isti cilj: boriti se z naravo in seveda z njo sodelovati.

Mladostnik torej pridobiva socialne veščine, znanje in izkušnje na več ravneh: spoznava nova obzorja, nove dimenzije oz. zakonitosti vetra in vode, predvsem pa se na ta način uči kakovostnih socialnih odnosov, ki pripomorejo, da je še tako prijetno doživetje lahko še lepše.

Mladostniki, ki so sodelovali pri projektu, izhajajo iz pretežno socialno ogroženih družin. Prav zato je zanje še toliko bolj pomembno, da jih preko tega projekta popeljemo v svet, kjer bodo lahko doživeli popolnoma nove izkušnje, ki jih socialno okrepijo in povrnejo samozavest.

Podprojekt so spremljale delavnice priprav, predavanja, ogledi, potopisi in simulacije dogodkov, ki so krepili in utrjevali njihovo šolsko znanje, psihosocialne veščine, samozavest in spodbujali k rasti samopodobe ter jih opremljali za prihodnjo vključitev na trg dela. To so delavnice, ki temeljijo na dolgoletnih izkušnjah zavodskih vzgojiteljev in njegovega strokovnega tima.

Namen in cilji podprojekta

Cilji projekta so učno-vzgojni, usmerjeni v otrokov motorični, socialni, osebni, kognitivni in čustveni razvoj. Diferencirani pristop omogoča delovanje v majhnih skupinah, usmerjen je v doseganje uspehov in dvigovanje otrokove samopodobe, veščin in dolgotrajnih znanj. In s tem dajemo prepotreben prostor, stabilnost in širino za kakovostno inkluzijo otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami ter tistih z značilnim razvojem.

Aktivnosti so se v času trajanja podprojekta širile v inkluzijsko obliko sodelovanja različnih otrok starostnih in psihofizičnih sposobnostih iz Zavoda Janeza Levca in večinskih osnovnih šol. S tem smo želeli dobro prakso prenesti na celoten zavod in druge ustanove našega šolskega sistema.

Cilji podprojekta so:

- *učenje strpnosti* – sobivanje na majhnem prostoru (jadrnica) ali različna kondicijska pripravljenost mladostnikov;

- *reševanje konfliktov* – življenje na jadrnici in v gorah zahteva popolno organiziranost, disciplino in upoštevanje navodil;
- *sklepanje prijateljstev* – veliko časa, preživetega na majhnem prostoru in v naravi, povzroča intenzivnejše socialne stike;
- *ekologija* – spoznavanje in občudovanje še neokrnjenega dela naše narave, zavedanje o pomenu varovanja okolja;
- *kakovostno preživljanje prostega časa* – svoje običajne prostočasne dejavnosti zamenjajo za neposreden stik z naravo; spoznavajo moč vetra in morja in se mu aktivno prepuščajo;
- *samostojnost* – kuhanje in pospravljanje ter osebna higiena;
- *skrb za varnost sebe in drugih* – na jadrnici upoštevamo vse morebitne nevarnosti in se po potrebi zavarujemo z rešilnimi jopiči; skrbimo za tiste, ki zaradi strahu in morske bolezni ne morejo skrbeti sami zase; enako velja za gore in tabor;
- *pridobivanje znanj in veščin plovbe in taborništva*;
- *brezpogojno upoštevanje navodil kapitana oziroma planinskega vodnika* – popolnoma se prepustijo navodilom, ki jih postavlja kapitan oziroma planinski vodnik;
- *pridobiti spoštovanje do narave* – preko morja in gora spoznati neizmerno moč narave in jo temu primerno tudi upoštevati in spoštovati;
- *pridobivanje naravoslovnih znanj* – spoznati obalo Jadranskega morja in se naučiti osnov orientacije na morju, plimovanje, vetrovi; prav tako tudi naših gora, vegetacije, živalstva, orientacije v naravi in taborniških veščin;

- *spoznavanje kulture in tradicije ljudi, ki živijo ob morju in gorah* – spoznavanje drugih navad in običajev, ki so povezani z okoljem, v katerem ljudje živijo;
- *slikovito pisno izražanje* – pisanje ladijskega dnevnika in v Mulca – domski časopis;
- *pozornost in opazovanje* – s pomočjo fotoaparata ujamejo motive in doživetja;
- *družbena odgovornost* – potreba po predstavitvi doživetij (potopisi) širši okolici in s tem predstaviti svoje vtise in občutke;
- *likovno upodabljanje* – preko slike predstaviti svoje vtise jadriranja in taborništva s pohodništvom;
- *modeliranje* – iz pridobljenih tehničnih znanj sestaviti maketo jadrnice in potočnega mlinčka;
- *timsko delo* – sprejemati skupne odločitve, sodelovanje, razdelitev vlog in sklepanje kompromisov.

Vsebina in aktivnosti podprojekta

Iz narave v naravo

Del podprojekta, ki se odvija v sredogorju in visokogorju, smo poimenovali program »Iz narave v naravo«. Zasnovan je na ideji, da otroci in mladostniki s posebnimi potrebami preživijo en teden čim bolj zdravo in z naravo. Vse več otrok in mladostnikov namreč postaja odvisnih od sodobne tehnologije, kot sta npr. računalnik, playstation, televizija in internet, s tem pa zanemarjajo zdrav in ustvarjalen način preživljanja prostega časa kakor tudi pomen uravnoteženega in raznolikega življenjskega sloga. S tem programom smo otrokom in mladostnikom pokazali tudi ta način življenja, tako preko različnih ustvarjalnih delavnicah kakor tudi delavnic osveščanja in spoznavanja oblik zasvojenosti, ki se z novodobnimi

tehnologijami in dostopnostjo povečujejo. Te tako imenovane »mehke« vsakdanje različice zasvojenosti vodijo v otopelost, depresivnost, neaktivnost, odstopanje od resničnega sveta ... in so le še korak k »tršim« oblikam zasvojenosti, kot so alkohol, droge idr. Vse oblike zasvojenosti namreč odtujujejo mlade od druženja, zdravega življenja, stvarnega doživljanja sveta, ustvarjalnosti, sodelovanja itd. Te mehkejše in pozneje trše zasvojenosti jih še dodatno oddaljujejo od možnosti vključevanja v širše socialno okolje, od katerega so že tako mnogokrat izključeni.

S tem želimo udeležencem omogočiti, da:

- bi se čim bolje spoznali;
- si izmenjavajo izkušnje;
- dobijo uvid v različne načine sodelovanja in komunikacij;
- ne glede na kulturne, starostne in spolne razlike spoznavajo, da so vredni zaupanja;
- da ob premaganih ovirah spoznajo moč, ki je v njih, razvijejo samozaupanje in s tem pripomorejo k razvijanju pozitivne samopodobe.

Primer programa podprojekta iz leta 2009:

Datum	Ciljna skupina	Dejavnost/teme	Trajanje od ... do ure	Lokacija	Izvajalec/ci	Pred v. št. udel.
28. 9. 2009	Mladostniki z manj možnostmi	<ul style="list-style-type: none"> • Prihod • Vzdržljivostni tek (5 km) • Vzdržljivostni pohod do tromeje in do Zelencev • Slovesen sprejem v red tabora Vila-Vila • Kosilo • Spoznavne igre 	9.00 9.15 10.15 11.30 12.15 13.00 14.00 20.00 21.00	Vila Vila Kranjska Gora		50

		<ul style="list-style-type: none"> • Pohod z večerjo v naravi (Krnica) • Evalvacija • Vaje sproščanja in koncentracije ter socialne igre 				
29. 9. 2009	Mladostniki z manj možnostmi	<ul style="list-style-type: none"> • Budnica • Celodnevni pohod do Mavrinca • Večerja • Počitek • Evalvacija • Vaje sproščanja in koncentracije ter socialne igre 	6.00 7.00 17.00 20.00 21.00	Vila Vila Kranjska Gora		50
30. 9. 2009	Mladostniki z manj možnostmi	<ul style="list-style-type: none"> • Budnica • Sproščanje v bazenu • Kosilo • Taboriške veščine • Večerja • Evalvacija • Vaje sproščanja in koncentracije ter socialne igre 	6.00 8.00 13.00 14.00 19.00 20.00 21.00	Vila Vila Kranjska Gora		50
1. 10. 2009	Mladostniki z manj možnostmi	<ul style="list-style-type: none"> • Budnica • Tek in aerobne vaje • Pohod v dolino • Plezanje na plezalni steni • Kosilo • Športne igre (nogomet in odbojka na mivki) 	6.00 7.00 8.00 9.30 14.00 15.00 20.00 21.00	Vila Vila Kranjska Gora		50

		<ul style="list-style-type: none"> • Večerja • Evalvacija • Nočni pohod in opazovanje nočnih pojavov (zvezde, živali ...) 				
2. 10. 2009	Mladostniki z manj možnostmi	<ul style="list-style-type: none"> • Budnica • Tekmovalne igre, kaj veš in znaš • Odhod iz Vila Vile • Adrenalinski park (Podljubelj) • Kosilo • Odhod domov 	6.00 7.00 9.15 10.00 12.30 14.00	Vila Vila Kranjska Gora		50

Skozi veter in vihar in Na valovih vetra

Program je zasnovan na ideji, da mladostniki teden dni preživijo na morju, in sicer na jadrnici, tako rekoč sami z vzgojiteljem, in so odvisni od naravi oz. morja. To pa pomeni, da se naši mladostniki za teden dni umaknejo iz vsakdanjega življenja, kjer vladajo računalniki, telefoni, prepiri, nasilje, nervoze, težave, neuspehi, hitenje ...

Tukaj imajo priložnost spoznati in doživeti stvari, ki jim v njihovem življenju zaradi socialnih, vedenjskih in specifičnih (lažja motnja v duševnem razvoju) težav niso omogočene, poleg tega pa teden jadrnanja preživeti z otroki drugih, večinskih šol.

S takim načinom se mladostnikom vrne zaupanje vase in v sočloveka, hkrati pa jih prepriča, da jih v življenju čakajo dosegljive in zanimive izbire. Tu spoznajo pomen sodelovanja, zaupanja, premagovanja ovir, hkrati pa uvidijo, da se je treba za prijetno doživetje tudi potruditi in vložiti nekaj navora. V zelo hitrem času se lahko naučijo veliko socialnih veščin, ki jih lahko s pridom uporabijo v vsakdanjem življenju. Poleg tega skozi vključenost v jadrnanje in ostale športne aktivnosti, ki jih izvajamo med

celotnim projektom, krepijo tudi zavest o pomembnosti športa za zdravje in kakovostnejše življenje.

Program je potekal septembra 2009 in 2010, obakrat z dvema jadronicama. Pot se je začela v Piranu in nadaljevala z jadranjem mimo Cresa in Lošinja, Oliba, Zadra do Biograda na moru.

Sodelujoči v podprojektu

V pripravi in izvedbi programov v okviru podprojekta je skupaj sodelovalo **8** strokovnih delavk oziroma delavcev. Večina izmed njih prihaja iz Zavoda Janeza Levca, nekateri pa tudi iz večinskih osnovnih šol.

Skupaj je bilo v podprojekt in njegovo pripravo in izvedbo vključenih **82** otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami. V program Iz narave v naravo je vključenih 50 otrok in mladostnikov, v program Na valovih vetra pa 32 otrok in mladostnikov.

Skupaj je bilo v vse oblike dela oz. aktivnosti in skozi celotno obdobje projekta vključenih okrog 250 otrok in mladostnikov ter 50 strokovnjakov.

Kot zunanji partnerji so sodelovale štiri organizacije, in sicer OŠ Preska Medvode, Dom Malči Beličeve, OŠ Prule, Ljubljana, Društvo Čupa, Italija.

Strokovna skupina podprojekta: Boštjan Kotnik, Barbara Marič, Danijela Kolenc, Jasmina Žagar, Aljoša Šip, Miralem Zec, Tomaž Klepec, Vasja Avsec.